

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

II. ÚS 562/2018-19

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 28. novembra 2018 predbežne prerokoval sťažnosť [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpenej advokátom JUDr. Tomášom Pukajom, Hviezdoslavovo námestie 1661, Dolný Kubín, vo veci namietaného porušenia základných práv podľa čl. 12 ods. 1, čl. 19 a čl. 46 Ústavy Slovenskej republiky a práv podľa čl. 8 a čl. 14 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 2 Cdo 57/2018 z 21. júna 2018 a uznesením Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 10 Co 261/2016 z 27. septembra 2017 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť [REDAKOVANÉ] o d m i e t a ako zjavne neopodstatnenú.

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 18. septembra 2018 doručená sťažnosť [REDAKOVANÉ] (ďalej len „sťažovateľka“) pre namietané porušenie jej základných práv podľa čl. 12 ods. 1, čl. 19 a čl. 46 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práv podľa čl. 8 a čl. 14 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 2 Cdo 57/2018 z 21. júna 2018

a uznesením Krajského súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 10 Co 261/2016 z 27. septembra 2017.

2. Sťažovateľka v úvode ústavnej sťažnosti rekapituluje priebeh konania, ktoré vzišlo z návrhu jej bývalého manžela [REDAKOVANÉ] (ďalej aj „otec maloletej“) na zapretie otcovstva k maloletej [REDAKOVANÉ] (ďalej aj „maloletá“). Otcovi maloletej svedčila prvá domnienka otcovstva ako vtedajšiemu manželovi sťažovateľky. Podozrenie, že nie je biologickým otcom maloletej, mu malo vzniknúť po tom, ako mu kamarátka (ďalej len „svedkyňa“) na jeseň roku 2015 povedala, že podľa informácií od jej kolegu sa mala sťažovateľka pred uzavretím manželstva intímne stykať aj s inými mužmi. Otec maloletej v konaní žiadal vypracovanie znaleckého posudku z odboru genetiky, ktorý by jeho otcovstvo k maloletej potvrdil alebo vylúčil. Okresný súd Bratislava V (ďalej len „okresný súd“) návrhu nevyhovel, keďže dospel k záveru, že v prvom rade treba brať ohľad na potreby a záujmy maloletej, pričom doterajšie vzťahy medzi maloletou a otcom neboli len formálnymi, právnymi, ale plnohodnotnými vzťahmi rodiča a dieťaťa. V prípade, ak by otec úspešne zaprel otcovstvo, dostala by sa maloletá do neistého právneho postavenia a jej citová, spoločenská aj rodinná situácia by sa zhoršila, čo by mohlo mať nepriaznivé následky na jej ďalší psychický vývin, pretože je v adolescentnom období vývoja. Podľa sťažovateľky v teste proporcionality prevážil záujem maloletej na udržaní vytvorených rodinných väzieb, nad záujmom otca na zosúladení právnej situácie s biologickou realitou. Sťažovateľka je presvedčená, že nie je v záujme maloletej zistiť, kto je jej skutočným otcom, a od neho vyžadovať plnenie jeho rodičovských práv a povinností. To potvrdil aj kolízny opatrovník.

3. Sťažovateľka ďalej poukazuje na to, že otec maloletej zo subjektívnych dôvodov nevyužil čas od narodenia dieťaťa, t. j. od 10. januára 1999, na uplatnenie práva na zapretie otcovstva, keďže ako sám tvrdí, nemal na to dôvod. Podľa sťažovateľky mal k dispozícii účinný prostriedok nápravy právneho stavu, napriek tomu si právo v zákonom určenej prekluzívnej lehote neuplatnil a návrh na zapretie otcovstva podal súdu až 21. januára 2016, v čase, keď § 86 ods. 1 zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o rodine“) stratil účinnosť (8. septembra 2011) a platnosť (8. marca 2012). Otec navyše nepreukázal, ktoré kroky

podnikol k overeniu informácie od svedkyne. Počas celého konania nepreukázal ani včasnosť podania návrhu na zapretie otcovstva. Skutočnosť, ktorá mala podnietiť [REDAKČIA] k tomu, aby návrh na zapretie otcovstva podal, sa zrazu objavila až po tom, ako bolo iniciované zvýšenie výživného pre maloletú. Vtedy sa objavila svedkyňa, ktorá sa od kamaráta dozvedela, že sťažovateľka mala pred uzavretím manželstva intímny vzťah aj s inými mužmi. Tento kamarát bol však v čase konania už nebohý. Sťažovateľka je presvedčená, že túto skutočnosť taktiež treba vziať do úvahy, že síce existuje svedkyňa, avšak táto má informáciu sprostredkovanú od osoby, ktorej výsluch nemožno vykonať, teda tvrdenie svedkyne nemožno žiadnym relevantným spôsobom stopercentne potvrdiť. Z konania [REDAKČIA] vyplýva, že sa snaží skutočne robiť všetko preto, aby sa zbavil vyživovacej povinnosti, ku ktorej je zaviazaný súdnym rozhodnutím. Okrem nedôveryhodnej výpovede svedkyne, ktorá svoje tvrdenia nijako nepreukázala (odvolala sa len na nebohú osobu), otec maloletej nepreukázal v konaní žiadnu okolnosť, ktorá by vylučovala, že je otcom maloletej [REDAKČIA]. Aj keby uvedená lehota mala začať plynúť odo dňa, keď sa otec maloletej dozvedel, že nie je otcom dieťaťa, stále by lehota nebola splnená, lebo podľa vyjadrenia sťažovateľky ona sama [REDAKČIA] už pred uzavretím manželstva upozornila, že je tehotná a nie je isté, či on je biologickým otcom – aj takéto pochybujúce upozornenie možno považovať za skutočnosť, ktorá by mala dať [REDAKČIA] podnet, aby túto záležitosť riešil vtedy. Sťažovateľka tiež apeluje na morálnu stránku veci. Maloletá žila sedemnást' rokov v presvedčení, že práve [REDAKČIA] je jej biologickým otcom, a tak sa k nemu aj správala. Aj [REDAKČIA] vystupoval voči maloletej ako láskavý a starostlivý otec bez akýchkoľvek pochyb o tom, že by nemal byť jej otcom. Najzásadnejší zlom určite nastal pri konaní o zvýšení výživného. Keď súd zaviazal otca maloletej na platenie výživného vo vyššej sume, začal robiť všetko preto, aby sa tejto povinnosti zbavil. Vzájomné vzťahy medzi otcom a maloletou sa vtedy zmenili. Krajský súd navyše rozhodol bez toho, aby nariadil pojednávanie a vypočul si názor maloletej.

4. Sťažovateľka s ohľadom na uvedené žiada, aby ústavný súd konštatoval porušenie v záhlaví uvedených práv a nálezom napadnuté rozhodnutia najvyššieho súdu a krajského súdu zrušil a vec vrátil krajskému súdu na ďalšie konanie.

II.

5. Ústavný súd sa oboznámil s napadnutými rozhodnutiami priloženými k ústavnej sťažnosti, z ktorých zistil, že boli vydané v konaní, v ktorom sa [REDAKOVANÉ] návrhom z 21. januára 2016 domáhal zapretia otcovstva k vtedy maloletej [REDAKOVANÉ]. Krajský súd na odvolanie otca maloletej zrušil rozsudok Okresného súdu č. k. 10 C 10/2016-75 z 22. júna 2016 a vec mu vrátil na ďalšie konanie a nové rozhodnutie. V odôvodnení konštatoval, že okresný súd v danej veci rozhodol predčasne, keď nenariadil znalecké dokazovanie z odboru genetiky a prihliadol pri rozhodovaní o návrhu navrhovateľa iba na záujem vtedy maloletej odporkyne. Právo manžela zaprieť otcovstvo dieťaťa narodené za trvania manželstva je jeho osobným právom. Dôkazné bremeno týkajúce sa skutočností otcovstva vylučujúcich leží iba na navrhovateľovi, ktorý navrhol vo veci vykonať dokazovanie znaleckým posudkom z odboru genetiky, keďže odporkyne odmietli dobrovoľne podstúpiť vykonanie testu DNA. Súd prvej inštancie bez ďalšieho toto znalecké dokazovanie nenariadil s poukazom na výpovede účastníkov konania a stanovisko procesného (kolízneho) opatrovníka, čím neúplne zistil skutkový stav veci.

6. Krajský súd ďalej okresnému súdu vytkol, že pri rozhodovaní o návrhu otca maloletej prihliadol iba na záujem vtedy maloletej odporkyne. Uviedol, že prípadný nesúlad právneho otcovstva s biologickým výrazným spôsobom zasahuje aj do súkromnej sféry právneho otca, pričom takýto zásah nadobúda osobitnú intenzitu v prípade, ak právny otec napriek dobromyseľnosti o svojom biologickom otcovstve k dieťaťu je aj po zistení nesúladu povinný plniť svoje rodičovské práva a povinnosti. Aj Európsky súd pre ľudské práva podľa krajského súdu uprednostnil právo na ochranu stability rodinných stavov v záujme dieťaťa pred právom otca na zosúladenie jeho biologického a právneho otcovstva v prípadoch, keď právny otec s istotou vedel, resp. mal dôvody sa domnievať, že nie je biologickým otcom dieťaťa už od jeho narodenia, avšak napriek tomu nepodnikol žiadne kroky k popretiu otcovstva. Pri aplikácii čl. 8 dohovoru je teda podľa krajského súdu rozhodujúcou skutočnosť, kedy sa právny otec dozvie o nesúlade biologického a právneho otcovstva, resp. o skutočnostiach spochybňujúcich jeho otcovstvo. Až týmto momentom získava možnosť vedome svojím rozhodnutím pokračovať v už založenom vzťahu alebo

využiť právne prostriedky na odstránenie nesúladu medzi právnym a biologickým otcovstvom.

7. Dovolanie sťažovateľky proti rozsudku krajského súdu bolo najvyšším súdom odmietnuté ako procesne neprípustné. Najvyšší súd konštatoval, že (kasačné, procesné) uznesenie, ktorým odvolací súd zrušil rozhodnutie súdu prvej inštancie, nie je rozhodnutím odvolacieho súdu vo veci samej. Uznesenie, ktorým odvolací súd zrušil rozhodnutie súdu prvej inštancie a vec mu vrátil na ďalšie konanie, nie je ani rozhodnutím, ktorým sa konanie (o veci vymedzenej žalobou) končí, pretože v dôsledku zrušenia prvoinštančného rozhodnutia a vrátenia veci na ďalšie konanie súd prvej inštancie znovu o nej koná a rozhoduje. Tento právny názor vyplýva aj z odbornej právnickej literatúry, konkrétne napr. z publikácie Civilný sporový poriadok. Komentár (Praha : C. H. Beck, 2016, s. 1353 – 1356). Vychádzajúc z uvedeného, najvyšší súd uzatvoril, že dovolanie proti napadnutému uzneseniu nie je podľa § 420 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“) prípustné. Poukázal tiež na to, že k rovnakému záveru najvyšší súd dospel už v uznesení sp. zn. 3 Cdo 236/2016 z 19. januára 2017, ktoré bolo uverejnené v Zbierke stanovísk Najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky pod č. 19 v ročníku 2017.

III.

8. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

9. Ústavný súd podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) každý návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon neustanovuje inak. Pri predbežnom prerokovaní každého návrhu ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde

nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto ustanovenia návrhy vo veciach, na ktorých prerokovanie nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú zákonom predpísané náležitosti, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

K namietanému porušeniu označených práv uznesením najvyššieho súdu

10. Ústavný súd ustálene judikuje, že ak pri predbežnom prerokovaní ústavnej sťažnosti nezistí žiadnu možnosť porušenia označeného práva alebo slobody, reálnosť ktorej by mohol posúdiť po jej prijatí na ďalšie konanie, je takú sťažnosť nutné považovať za zjavne neopodstatnenú (porov. napr. I. ÚS 105/06, II. ÚS 66/2011, III. ÚS 155/09, IV. ÚS 35/02). Za zjavne neopodstatnenú v už uvedenom zmysle považuje ústavný súd sťažnosť v rozsahu, v ktorom smeruje proti rozhodnutiu najvyššieho súdu.

11. Sťažovateľka v ústavnej sťažnosti spochybňuje rozhodnutie krajského súdu po obsahovej stránke, zatiaľ čo proti rozhodnutiu najvyššieho súdu – ktorý v danej veci rozhodol o procesnom odmietnutí podaného dovolania – nevznáša žiadne konkrétne námietky s výnimkou tvrdenia, že vo veci došlo k porušeniu jej práva na súdnu ochranu. Ústavný súd na tomto mieste pripomína, že právo na súdnu ochranu je v občianskoprávnom (aj každom inom súdnom) konaní zaručené len za splnenia všetkých procesných podmienok predpísaných pre konanie a rozhodnutie o veci samej. Platí to pre všetky štádiá konania pred občianskoprávnym súdom vrátane dovolacieho konania. V dovolacom konaní procesné podmienky upravujú ustanovenia § 419 a nasl. CSP, pričom posúdenie splnenia týchto podmienok patrí do výlučnej právomoci dovolacieho súdu (k tomu pozri napr. III. ÚS 474/2017). Ústavný súd by do tohto posúdenia mohol zasiahnuť len vtedy, ak by najvyšší súd vybočil z medzí daných mu procesnými predpismi, napríklad v dôsledku prílišného formalizmu či svojvôle pri interpretácii príslušných predpisov.

12. V posudzovanom prípade podala sťažovateľka dovolanie podľa § 420 CSP, ktorého prípustnosť odvodila z písm. f) citovaného ustanovenia (porušenie práva

na spravodlivý proces). Najvyšší súd sa týmto dovolaním vecne nezaoberal, pretože smerovalo proti rozhodnutiu, proti ktorému nebolo dovolanie prípustné. Uvedené najvyšší súd odôvodnil tým, že išlo o kasačné rozhodnutie, a teda nešlo ani o rozhodnutie, „ktorým sa konanie končí“, ani o rozhodnutie „vo veci samej“ v zmysle prvej vety § 420 CSP. S ohľadom na to najvyšší súd dovolanie odmietol a posúdením nastolených právnych otázok sa meritórne vôbec nezaoberal. Najvyšší súd postupoval v medziach zákona, pričom svoje rozhodnutie odôvodnil spôsobom, ktorý je možné považovať za ústavne konformný. Prístup sťažovateľky k najvyššiemu súdu ostane zachovaný po tom, čo nadobudnú rozhodnutia nižších súdov právoplatnosť. Rozhodnutiu najvyššieho súdu preto nie je z ústavnoprávneho hľadiska čo vytknúť. Ústavná sťažnosť sťažovateľky proti tomuto rozhodnutiu je preto zjavne neopodstatnená.

K namietanému porušeniu označených práv uznesením krajského súdu

13. Ústavný súd sa najprv musel zaoberať otázkou včasnosti podania ústavnej sťažnosti proti rozsudku krajského súdu.

14. Podľa § 53 zákona o ústavnom súde sťažnosť možno podať v lehote 2 mesiacov od právoplatnosti napadnutého rozhodnutia. Podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu je v prípade procesného rozhodnutia najvyššieho súdu o odmietnutí dovolania lehota na podanie sťažnosti ústavnému súdu považovaná za zachovanú aj vo vzťahu k predchádzajúcemu právoplatnému rozhodnutiu (t. j. napadnutému uzneseniu) odvolacieho súdu. To však neplatí pre prípady, v ktorých zákon možnosť podania dovolania výslovne vylučuje, resp. jeho podanie neumožňuje. Ústavný súd opakovane vyslovil, že sťažnosť podľa čl. 127 ústavy nemožno považovať za časovo neobmedzený právny prostriedok ochrany základných práv (I. ÚS 109/06) a že zákon o ústavnom súde neumožňuje ústavnému súdu zmeškanie tejto dvojmesačnej lehoty odpustiť (I. ÚS 550/2015), a to ani v prípade uplatnenia dovolania, o ktorom osoba znalá práva musela vedieť, že je zo zákona vylúčené (napr. I. ÚS 352/2016, II. ÚS 68/2018). V takýchto prípadoch ústavný súd sťažnosti proti rozhodnutiu krajského súdu odmietal ako oneskorene podané (pozri napr. uznesenie sp. zn. II. ÚS 454/2018 alebo sp. zn. II. ÚS 457/2018 z 26. septembra 2018).

15. Ústavný súd preto v prvom rade skúmal, či v posudzovanom prípade ide o situáciu, keď sťažovateľke, resp. jej právnenému zástupcovi muselo byť zrejmé, že dovolanie proti napadnutému rozhodnutiu je neprípustné, teda či neprípustnosť dovolania vyplývala priamo a jednoznačne zo zákona. Dospel pritom k záveru, že v tomto prípade závisela prípustnosť dovolania na interpretácii prvej vety § 420 CSP, podľa ktorej „dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí...“, zo strany najvyššieho súdu (konkrétne otázky, či pri kasačnom rozhodnutí odvolacieho súdu ide o rozhodnutie vo veci samej), ktorá nemusela byť sťažovateľke zrejmá už na prvý pohľad. S ohľadom na uvedené považoval ústavný súd v tomto prípade sťažnosť za podanú v lehote stanovenej v § 53 zákona o ústavnom súde, v dôsledku čoho pristúpil k jej predbežnému prerokovaniu.

16. Ústavný súd v úvode pripomína, že spravidla nepripúšťa prieskum zrušujúcich rozhodnutí odvolacích súdov a nezasahuje do prebiehajúceho, ešte neskončeného konania pred všeobecnými súdmi (III. ÚS 46/2013). Takýto prieskum je pripustený len veľmi výnimočne, a to v situácii, keď odvolací súd poruší zásadným spôsobom procesné práva účastníka, pričom toto porušenie by už nebolo reparovateľné v ďalšom konaní, resp. by malo za následok porušovanie základných práv účastníka v ďalšom konaní. Takáto situácia však v ústavnom sťažnosťou napadnutom konaní nenastala.

17. Sťažovateľke je nutné dať za pravdu v tom, že všeobecné súdy sa nevysporiadali s otázkou včasnosti podania návrhu na zapretie otcovstva (aj keď sťažovateľka túto výhradu smeruje len proti rozhodnutiu krajského súdu a najvyššieho súdu, je treba podotknúť, že táto výhrada platí aj pre rozhodnutie súdu prvého stupňa). Tento nedostatok je však reparovateľný v ďalšom konaní, ktoré momentálne prebieha v dôsledku zrušenia rozsudku okresného súdu krajským súdom.

18. Závery okresného súdu sú v tomto smere zmätočné. Okresný súd na jednej strane tvrdí, že „[n]avrhovateľ bol manželom matky maloletej odporkyne 2/, teda manželom odporkyne 1/ a jeho právo zaprieť na súde otcovstvo k odporkyni v rade 2/ nie je viazané na žiadnu lehotu“ (bod 14 rozsudku okresného súdu), následne konštatuje, že „navrhovateľ mal k dispozícii účinný prostriedok nápravy právneho stavu vzniknutého na základe

vyvrátiteľnej zákonnej domnienky... napriek tomu si právo v zákonom určenej prekluzívnej lehote neuplatnil“ (bod 20 rozsudku okresného súdu). Ďalej uvádza, že „otec zo subjektívnych dôvodov nevyužil právne prostriedky zapretia otcovstva (§ 88 ods. 1 Zák. o rodine) po dobu 16 rokov od narodenia dieťaťa s tým, že nemal pochybnosti o svojom otcovstve“ (bod 21 rozsudku okresného súdu), pričom to, že nemal pochybnosti o svojom otcovstve „podporujú i vyjadrenia oboch rodičov, že sa k dieťaťu správal ako k vlastnému, prihliadnuc na skutočnosť, že nežijú v rovnakom meste“ (bod 23 rozsudku okresného súdu). Ak okresný súd dospel k záveru, že otec maloletej nemal dôvod spochybňovať svoje biologické otcovstvo k maloletej, nemôže mu zároveň dávať za vinu, že zo subjektívnych dôvodov nevyužil právne prostriedky na zapretie otcovstva (nemal na to predsa dôvod). Tvrdenie navrhovateľa, že bol matkou oklamáný vo veci svojho biologického otcovstva, má zas spochybňovať „2 ročná otcovská starostlivosť o dieťa, jeho záujem o dieťa i v čase po rozvode manželstva s odporkyňou v 1. rade“ (bod 23 rozsudku okresného súdu) – aj v tejto časti je rozhodnutie nezrozumiteľné, resp. odporuje logike (starostlivosť o dieťa aj po rozvode, naopak, logicky nasvedčuje skutočnosti, že otec maloletej sa domnieval, že ide o jeho biologické dieťa).

19. Krajský súd k lehote na podanie návrhu na zapretie otcovstva uviedol, že „poukazuje na novelu zákona č. 175/2015 Z. z., ktorou došlo k náprave znenia predchádzajúcej právnej úpravy tým, že sa zapieracia lehota upravila na tri roky odo dňa, keď sa manžel dozvedel o skutočnostiach dôvodne spochybňujúcich, že je otcom dieťaťa, ktoré sa narodilo jeho manželke, avšak podľa prechodných ustanovení tohto zákona k 1.1.2016 (§ 119b) uvedená lehota sa vzťahuje len na prípady, ak sa manžel alebo jeho opatrovník do 31. decembra 2015 dozvedel o skutočnostiach dôvodne spochybňujúcich, že manžel je otcom dieťaťa, ktoré sa po 7. septembri 2008 narodilo jeho manželke, môže manžel alebo jeho opatrovník na súde zaprieť, že manžel je otcom tohto dieťaťa do 31. decembra 2018, ak sa v tejto veci nezačalo konanie pred 1. januárom 2016.“. V citovanej časti je rozhodnutie krajského súdu nezrozumiteľné, keďže krajský súd konštatuje, že „uvedená lehota [t. j. trojročná zapieracia lehota vložená zákonom č. 175/2015 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú

niektoré zákony (ďalej len „zákon č. 175/2015 Z. z.“), na ktorú odkazuje na začiatku vety, pozn.] *sa vzťahuje len na prípady, ak sa manžel alebo jeho opatrovník do 31. decembra 2015 dozvedel o skutočnostiach dôvodne spochybňujúcich, že manžel je otcom dieťaťa, ktoré sa po 7. septembri 2008 narodilo jeho manželke,*“ avšak zároveň pre tieto prípady poukazuje na špeciálnu lehotu „do 31. decembra 2018“.

20. Prechodné ustanovenie § 119b zákona č. 175/2015 Z. z. stanovuje špeciálnu lehotu na zapretie otcovstva, avšak len pre tie prípady, keď bolo dieťa narodené po 8. septembri 2008, právny otec sa v tomto prípade o skutočnostiach spochybňujúcich jeho otcovstvo dozvedel do 31. decembra 2015 a nezahájil konanie pred 1. januárom 2016. Pre to, aby nastal dôsledok predpokladaný dispozíciou tejto normy (možnosť zaprieť otcovstvo do 31. decembra 2018), musia byť splnené všetky tri uvedené podmienky hypotézy kumulatívne. Je teda možné súhlasiť s tým, že lehota upravená prechodným ustanovením sa na posudzovaný prípad nevzťahuje, keďže maloletá sa narodila v roku 1999, teda pred 8. septembrom 2008. To však nič nevypovedá o tom, do akej miery sa na posudzovanú vec vzťahuje trojročná lehota na zapretie otcovstva, ktorej začiatok plynutia je viazaný na okamih, keď sa právny otec dozvedel o skutočnostiach spochybňujúcich jeho otcovstvo, zakotvená s účinnosťou od 1. januára 2016 v § 86 ods. 1 zákona o rodine. Na túto otázku nedal v posudzovanom prípade zrozumiteľnú odpoveď ani jeden zo súdov.

21. Otec maloletej podal v tomto prípade návrh na zapretie otcovstva k maloletej 21. januára 2016, teda po tom, čo nadobudol účinnosť zákon č. 175/2015 Z. z. (1. januára 2016) zavádzajúci trojročnú lehotu odo dňa, keď sa právny otec dozvedel o možnosti, že nie je biologickým otcom dieťaťa. Avšak predmetná okolnosť – kedy sa mal právny otec dozvedieť o dôvodoch spochybňujúcich jeho biologické otcovstvo – tu podľa tvrdenia sťažovateľky nastala ešte pred nadobudnutím účinnosti tohto zákona, teda v septembri 2015. Keďže zákonodarca v prechodných ustanoveniach nestanovil, akým spôsobom majú byť riešené obdobné prípady (prechodné ustanovenie upravuje len prípady detí narodených po 8. septembri 2008), je potrebné túto medzeru preklenúť ústavne konformným výkladom ustanovenia § 86 ods. 1 zákona o rodine. Za ústavne konformný považuje ústavný súd taký výklad, podľa ktorého v prípade, že sa právny otec o skutočnosti spochybňujúcej jeho

otcovstvo dozvedel v období, keď vinou zákonodarcu (jeho nečinnosťou po zrušení § 86 ods. 1 zákona o rodine nálezhom ústavného súdu sp. zn. PL. ÚS 1/2010 z 20. apríla 2011) nebola zákonom upravená žiadna lehota na zapretie otcovstva (ide o obdobie od straty účinnosti § 86 ods. 1 zákona o rodine v predošlom znení až po nadobudnutie účinnosti súčasného znenia § 86 ods. 1 zákona o rodine, teda obdobie od 8. septembra 2011 až do 31. decembra 2015), nemôže hmotnoprávna lehota stanovená § 86 ods. 1 zákona o rodine dobehnúť skôr, než 3 roky od nadobudnutia účinnosti zákona č. 175/2015 Z. z. To, či sa právny otec o skutočnosti spochybňujúcej jeho otcovstvo dozvedel v období od 8. septembra 2011 až do 31. decembra 2015, musí byť predmetom dokazovania pred všeobecným súdom. V tomto smere je správny názor krajského súdu, podľa ktorého pri aplikácii čl. 8 dohovoru je rozhodujúcou skutočnosť, kedy sa právny otec dozvie o nesúlade biologického a právneho otcovstva, resp. o skutočnostiach spochybňujúcich jeho otcovstvo, pretože až týmto momentom získava možnosť vedome svojím rozhodnutím pokračovať v už založenom vzťahu alebo využiť právne prostriedky na odstránenie nesúlady medzi právnym a biologickým otcovstvom. Zároveň je správne aj tvrdenie sťažovateľky, že všeobecné súdy musia považovať za preukázané, či bol návrh podaný v lehote 3 rokov, odkedy sa otec dozvedel o skutočnostiach nasvedčujúcich, že nie je biologickým otcom dieťaťa, čo sa v posudzovanom konaní dosiaľ nestalo.

22. Aj z uvedených dôvodov bol postup krajského súdu, ktorý rozsudok okresného súdu zrušil a vrátil na nové prerokovanie a rozhodnutie, správny, pričom za daných okolností by bolo zrušenie rozhodnutia krajského súdu len s ohľadom na nedostatok odôvodnenia v časti, kde sa venuje lehote na zapretie otcovstva (resp. 3 roky od nadobudnutia účinnosti zákona č. 175/2015 Z. z. v prípade preukázania, že právny otec sa o skutočnosti spochybňujúcej jeho otcovstvo dozvedel v období od 8. septembra 2011 až do 31. decembra 2015), a jeho zaviazanie k tomu, aby rozsudok okresného súdu zrušil z iného dôvodu, nevhodné. Ústavný súd pritom prihliadol na skutočnosť, že ide o kasačné rozhodnutie krajského súdu, takže konanie vo veci bude pokračovať. V kompetencii okresného súdu tak bude, aby v ďalšom konaní vec posúdil so zreteľom na právny názor krajského súdu korigovaný právnym názorom ústavného súdu. Sťažovateľka bude mať naďalej možnosť uplatniť si svoje práva v civilnom súdnom konaní, prípadne

predostrieť okresnému súdu právnu argumentáciu, ktorú uplatnila v konaní pred ústavným súdom a s ktorou sa tento bude musieť vysporiadať.

23. K argumentácii sťažovateľky, podľa ktorej je za danej situácie nariadenie znaleckého dokazovania nevhodné a účelové, ústavný súd uvádza, že účelovosť ani hospodárnosť konania nie sú relevantnými kritériami ústavne právneho prieskumu (neúčelnosť ani nevhodnosť neznamenujú protiústavnosť). Pokiaľ ide o tvrdenie, že nie je v záujme maloletej zistiť, kto je jej skutočným otcom (čo je pravdepodobne hlavný dôvod, prečo sťažovateľka brojí proti nariadeniu znaleckého dokazovania), v tomto smere ústavný súd poukazuje na názor krajského súdu, ktorý podotkol, že je treba tiež zohľadniť záujmy a práva právneho otca, pretože prípadný nesúlad právneho otcovstva s biologickým výrazným spôsobom zasahuje aj do súkromnej sféry právneho otca. S názorom, podľa ktorého v sporoch o zapretie otcovstva nie je možné jednostranne zohľadniť len záujem maloletého dieťaťa, ale je nevyhnutné zohľadňovať aj záujmy právneho otca (ktorým je nepochybne aj záujem na zistení, či je, alebo nie je biologickým otcom dieťaťa, keďže táto vedomosť sa citeľne dotýka jeho osobnej sféry), sa ústavný súd stotožňuje. Povinnosťou súdov je tieto záujmy vyvažovať, pričom v záujme maloletého dieťaťa môže byť taký výsledok konania, keď bude „právny otec“ povinný zotrvať v právnom vzťahu založenom na základe domnienky otcovstva. To je však iná otázka než otázka samotného zistenia/overenia otcovstva.

24. Čo sa týka tvrdenia sťažovateľky, že bola rozhodnutím krajského súdu diskriminovaná, k tomu je nutné uviesť, že sťažovateľka neuvádza, v čom mala spočívať údajná diskriminácia. Sťažovateľka odôvodňuje porušenie princípu rovnosti výlučne tým, že krajský súd mal „zvýhodniť otca... pred záujmom maloletej...“. Z tohto tvrdenia predovšetkým nijak nevyplýva, akým spôsobom malo dôjsť k diskriminácii sťažovateľky. To, že súd rozhodne v prospech niektorej zo strán sporu, nie je možné zamieňať s diskrimináciou. Diskrimináciou je nerovnaké zachádzanie s dvoma alebo viacerými osobami v rovnakej alebo porovnateľnej situácii, a to na základe neprípustného dôvodu. Na to, aby vôbec bolo možné uvažovať o diskriminačnom prístupe, by sťažovateľka musela označiť subjekt, s ktorým sa nachádza v porovnateľnej situácii, nezákonné odlišovacie kritérium (teda diskriminačný dôvod) a tiež to, na ktorom svojom základnom práve bola

diskriminovaná. Pokiaľ má sťažovateľka na mysli právo na rovnosť účastníkov v konaní (čl. 47 ods. 2 ústavy), z ústavnej sťažnosti ani napadnutých rozhodnutí nevyplýva, že by sa sťažovateľka stala obeťou nerovnakého zaobchádzania, resp. že by bola oproti inému účastníkovi – v tomto prípade otcovi maloletej – ukrátená o nejaké svoje procesné právo. Všetky rozvedené námietky sú teda zjavne neopodstatnené.

25. Pokiaľ ide o argumentáciu týkajúcu sa nevykonania výsluchu maloletej, ústavný súd podotýka, že maloletá (v čase rozhodovania krajského súdu už plnoletá, pozn.) bola v konaní pred všeobecnými súdmi samostatnou účastníčkou, pričom ústavnú sťažnosť proti napadnutým rozhodnutiam nepodala. Sťažovateľka podáva sťažnosť výlučne vo svojom mene. Nevykonanie výsluchu maloletej preto nemá žiadnu spojitosť s tvrdým zásahom do základných práv sťažovateľky.

26. S ohľadom na uvedené ústavný súd postupoval podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde a ústavnú sťažnosť odmietol ako zjavne neopodstatnenú.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 28. novembra 2018